

Podsumowanie konferencji etyków polskich i radzieckich przez prof. A. F. Szyszkiną*

Myszę, że naszą konferencję można podsumować następująco:

1) Konferencja wywołała duże zainteresowanie wśród wszystkich uczestników. Pozwoliła ona głębiej i pełniej oświetlić niektóre ważne problemy etyki, wykazała złożony charakter tych problemów i pobudziła do poszukiwań ich rozwiązania.

2) Zaistniałe różnice poglądów między marksistami na temat poszczególnych problemów nie mają charakteru zasadniczych ideologicznych sprzeczności. Różnice zdań związane są częściowo ze złożonością badanych problemów, częściowo z różnym doświadczeniem, wiedzą, różnymi nawykami myślowymi itd.

Na konferencji wyłoniły się różne podejścia do problemu prawdy w sądach moralnych, do kryteriów społecznego i moralnego postępu itd. Są to rzeczywiście problemy poważne, których złożoność wynika z tego, że odpowiednie pojęcia zawierają w sobie wartościujące podejście do obiektywnych procesów. Wymiana poglądów na te tematy przyczyni się na pewno do efektywnych badań tych i innych zagadnień.

3) Wysunięto na konferencji słuszne postulaty co do konieczności głębokiego studiowania dzieł klasyków marksizmu-leninizmu w dziedzinie etyki. Równocześnie należy rozwijać marksistowską etykę w ścisłym związku z życiem, z rozwojem współczesnej nauki i praktyki, nie zamieniając marksistowskich twierdzeń w dogmaty i uwzględniając to, że nie wszystkie problemy są już rozwiązane. Gnoseologiczne i metodologiczne problemy etyki winny zajmować więcej niż dotychczas miejsca w badaniach, w tym również i problemy analizy języka moralnego, semantyki itd.

4) Niezbędne jest podniesienie teoretycznego poziomu naszej krytyki w stosunku do ideologicznych przeciwników, lepsza znajomość ich silnych i słabych stron, zróżnicowane do nich podejście oraz uwzględnienie ich wpływu społecznego. Krytyka stanowiska przeciwnika winna wzbogacać teorię marksistowską i umacniać nasze pozycje.

5) Pracując nad gnoseologicznymi i metodologicznymi zagadnieniami etyki nie należy zapominać o tym, że podstawowym problemem etyki jest człowiek, jego zachowanie się i sens jego życia. Studiowanie zagadnień „metaetyki” pomoże nam w rozwiązywaniu problemów kierowania postępowaniem człowieka w współczesnym społeczeństwie i wychowania nowych ludzi. Normatywna etyka musi zająć poważne miejsce w naszej pracy badawczej.

6) Uczestnicy konferencji uważają jednocześnie za konieczne dalsze spotkania etyków krajów socjalistycznych, jak również systematyczną współpracę w badaniach problemów etycznych. Wydanie materiałów obecnej konferencji będzie pierwszym krokiem na drodze współpracy między polskimi i radzieckimi etykami.

W imieniu naszej delegacji chciałbym wyrazić głęboką wdzięczność organizatorom konferencji, rektorowi Uniwersytetu Warszawskiego, dziekanowi Wydziału Filozoficznego oraz przede wszystkim Katedrze Etyki i jej kierownikowi — prof. M. Fritzhandowi.

Wszyscy członkowie naszej delegacji są głęboko wzruszeni ciepłym przyjęciem, uwagą i troską, jaką nam okazali polscy towarzysze na każdym kroku, nawet w drobnych sprawach codziennych.

Chcielibyśmy również wyrazić wdzięczność prof. T. Kotarbińskiemu i prof. M. Ossowskiej za aktywny udział w pracy konferencji.